

Avdelningen för socialtjänst på systemnivå, STS
Olga Gislén
olga.gislen@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet Ett nytt brott och andra åtgärder mot människohandel SOU 2025:119

Justitiedepartementets diarienummer: Ju2025/02760

Socialstyrelsens sammanfattande bedömning

Socialstyrelsen tillstyrker utredningens förslag och delar de bedömningar som berör myndighetens verksamhetsområde. Socialstyrelsen lämnar följande synpunkter.

Socialstyrelsens synpunkter på förslag och bedömningar

3. Bakgrund

I avsnitt 3 *Bakgrund* räknas för området relevanta internationella instrument upp. Utifrån myndighetens arbete på donations- och transplantationsområdet ser vi att det saknas uppgifter i de delar som rör uttag av organ, som kan vara ett syfte för exploatering av människor. Här nämns bland annat Europakonventionen för mänskliga rättigheter. Vi saknar däremot Europarådskonventionen för mänskliga rättigheter och biomedicin (Oviedokonventionen), som innehåller ett förbud mot att mänskliga kroppsdelar och humanmaterial¹ kommersialiseras (artikel 21). Ett uttryckligt förbud mot handel med mänskliga organ finns i artikel 22. Sverige har skrivit under men inte ratificerat Oviedokonventionen, och inte skrivit under tilläggsprotokollet. Dessa utgör ändå ett viktigt instrument i tolkningen av vinstförbudet avseende organ och humanmaterial även i Sverige, då det är de första juridiskt bindande internationella instrumenten i denna fråga.

¹ Humanmaterial är det nya begrepp som införs genom humanmaterialförordningen, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1938 av den 13 juni 2024 om kvalitets- och säkerhetsstandarder för humanbiologiskt material avsett för användning på människa. Det omfattar allt humanbiologiskt material som kan användas på människa, dock ej organ.

Vidare saknar vi ett omnämnande av Europarådets konvention mot handel med mänskliga organ, Santiagokonventionen. Denna antogs i mars 2015 av Europarådet och i utredningen SOU 2019:1 föreslogs att Sverige skulle tillträda konventionen och straffbelägga vissa gärningar. Konventionens syfte är att förebygga, förhindra och bekämpa handel med mänskliga organ, att skydda brottsoffrens rättigheter i fråga om de gärningar som straffbeläggs i enlighet med konventionen, samt att främja nationellt och internationellt samarbete när det gäller insatser mot handel med mänskliga organ.

3.5 Förslag i andra utredningar

Även i avsnitt 3.5 *Förslag i andra utredningar* saknar vi referens till utredningen SOU 2019:1 Santiagokonventionen mot organhandel. I denna föreslogs att handelsförbudet, straffbestämmelsen i 8 kap. 6 § lagen (2006:351) om genetisk integritet, LGI, skulle utvidgas till att omfatta försök till brott och att ta befattning med organ trots insikt om att förutsättningar saknats enligt transplantationslagen. Det föreslogs också att NOA skulle ha ansvar som nationell kontaktpunkt enligt artikel 22 i Santiagokonventionen. Det vore viktigt att de nu lagda författningsförslagen och förslaget om Jämställdhetsmyndigheten som nationell kontaktpunkt överensstämmer med förslagen i SOU 2019:1, då Socialstyrelsen anser att det är mycket angeläget att Santiagokonventionen tillträds och att dessa förslag genomförs.

6.5.2 Vidareslussningsmekanism och nationell kontaktpunkt (artikel 11.4)

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget med följande kommentarer.

I de fall ett barn har utsatts för människohandel och Bryssel II-förordningen eller 1996 års Haagkonvention² är tillämpliga kan vidareslussning ske genom centralmyndigheten vid UD. Som utredningen själv konstaterar framgår det varken av artikel 11.4 eller skälen till människohandelsdirektivet hur inrättandet av nationella kontaktpunkter är tänkt att samspela med det ansvar för internationellt samarbete som centralmyndigheterna har enligt Bryssel II-förordningen och 1996-års Haagkonvention. Socialstyrelsen anser att detta behöver förtydligas i den fortsatta beredningen.

Socialstyrelsen föreslås ges i uppdrag att i samråd med Jämställdhetsmyndigheten ta fram ytterligare stödmaterial samt vidta kunskapshöjande åtgärder för att förbättra Manualens genomslag på kommunal och regional nivå.

² Rådets förordning 2019/111 om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn (omarbetning) (Bryssel II-förordningen) samt den i Haag den 19 oktober 1996 dagtecknade konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn (1996 års Haagkonvention).

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget om att myndigheten ges i uppdrag att ta fram ytterligare stödmaterial och kunskapshöjande åtgärder i samråd med Jämställdhetsmyndigheten. Socialstyrelsen bedömer dock att det vore bättre om Jämställdhetsmyndigheten fick en mer aktiv del i uppdraget eftersom de är en central aktör i arbetet. Socialstyrelsen bedömer även att resurssättningen kan behöva diskuteras beroende på hur uppdraget utformas.

6.5.3 Inkvartering och skyddade boenden (artikel 11.5–11.6)

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget. Myndigheten ser att en sådan kartläggning på systemnivå möjliggör en bred analys av behov av och tillgång till boendelösningar som erbjuds offer för människohandel.

8.3 En ny sekretessbestämmelse

Enligt utredningen kommer bl.a. socialtjänsten och hälso- och sjukvården med stöd av 10 kap. 2 § OSL kunna lämna uppgifter till Jämställdhetsmyndigheten i dess egenskap av nationell kontaktpunkt.

Socialstyrelsen har svårt att bedöma vilka uppgifter som kan bli aktuella att lämna. Myndigheten anser att det finns behov av att i den fortsatta beredningen förtydliga det samt analysera om behovet tillgodoses genom den befintliga regleringen i OSL, eller om det finns behov av en separat sekretessbrytande bestämmelse.

Beslut i detta yttrande har fattats av tf. avdelningschefen Annika Eriksson. I den slutliga handläggningen har tf. enhetschefen Moa Mannheimer deltagit. Utredaren Olga Gislén har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Annika Eriksson

Olga Gislén